kinder Torah.

Heart Disease

What are you cooking, Imma?"

"Liver, Chaim."

"It smells delicious, Imma. May I have a taste?"

"You surely may, Chaim. However, don't be surprised if it is a bit difficult to chew."

Chaim takes the piece of liver and begins chewing.

"It is very difficult to chew, Imma. Did you cook it enough?"
"I roasted it to get the blood out and then

"I roasted it to get the blood out and then I cooked it. Liver is unique among meats, the more you cook it, the harder it gets. Therefore, this liver is tough. I am planning to grind it to make chopped liver."

"Sounds yummy, Imma. The Medrash Rabba says exactly what you said about liver."

"Very interesting Chaim. In what context?"

"It is speaking about Pharaoh. Hashem 'hardened his heart'. The verse uses the word 'hichbaditi', which is the same as the word 'koved' – liver. Just as a liver becomes hard with cooking, so too Pharaoh's heart became hard. The Medrash continues to explain that this is the reason why he did not listen to Hashem's words. Imma, I always wanted to know what is the connection between the two – a hard heart, and not listening to Hashem. We always think of a hard-hearted person as cruel or unfeeling, but not unable to listen."

Torah on this very subject, Chaim. Rav Yerucham Levovitz zt"I the Mashgiach of the Mirrer Yeshiva quotes a verse and a Medrash in Koheles (1:15) to explain the subject. 'I spoke with my heart,' says Shlomo HaMelech. 'The heart sees...the heart hears...the heart speaks...' says the Medrash. It goes on to list 58 actions that the heart performs, bringing a verse to prove each one."

"Fascinating. The heart is the center of the person's existence."

"Correct. Rav Yerucham concludes that when the heart is healthy, everything is right with the person. He sees, hears, speaks, and does everything else properly. However, when his heart is sick, he cannot hear. That was Pharaoh's problem. His inability to hear the word of Hashem was due to his 'heart disease'. The symptom of his illness was confusion. First Pharaoh said, 'Who is Hashem, that I should heed His voice?' (Shemos 5:2). He did not recognize The Almighty. Then he said, 'Pray to Hashem to remove the frogs from me and my people' (Shemos

8:4). He changed his mind and did recognize Him. Later the Torah relates that he did not listen to Moshe and Aharon (Shemos 8:11). Then he changed his mind again! 'I sinned this time. Hashem is the Tsaddik, and I and my nation are guilty' (Shemos 9:27). He kept flipping back and forth. That is because his heart was not straight."

"I see, Imma. Is it still true in our days?"

Yes, Chaim. Rav Yerucham goes on to describe a person who is ill, trying to get comfortable in bed. He lays on his right side, and then shifts to his left. He is still

uneasy. He finally feels a little better on his back. Then he props his feet and head up with pillows, and he relieves most of his discomfort. Is he uncomfortable because he cannot find the right position? Not at all. He feels badly because he is sick. If he were healthy, he would feel good in any position. So too with the

heart. A person who is confused due to an unhealthy heart, can claim that he is not happy or motivated because of his environment. The food is bad, someone hurt my feelings, I am tired, etc. However, these are only symptoms of 'spiritual heart disease'. The person with a spiritually healthy heart will be okay in all situations."

"Therefore, the cure must work on the root of the illness – the heart."

"Exactly, Chaim. Learning Torah, especially mussar (ethical values) will straighten a person's heart. This is the key to his spiritual health."

Kinderlach . . .

The heart is the center of it all. A healthy person has a healthy heart. Strengthen your heart! Do spiritual exercises! Learn Hashem's Torah! Its' kedusha (holiness) purifies your heart. Learn mussar. Its' teachings guide you on the straight path. Kinderlach, keep your heart spiritually strong and everything will be okay.

The Little Things

Thank you for taking us on this outing to the botanical gardens, Abba."

"It really is beautiful here, kinderlach. There are so many plants and flowers to see. Each one has a little plaque describing it. What is that small shrub over there?"

"It is called eizov (hyssop)."

"What does the plaque say about the eizov?"

"This small shrub is rather insignificant. It

does not have much practical use, being neither tall, beautiful, nor fragrant."

"Insignificant?!? Why, that plaque could not be farther from the truth! This 'insignificant' eizov redeemed Klal Yisrael from Mitzraim!"

"That is incredible. In what way, Abba?" "It was part of the avodah (service) of the first Korbon Pesach. Bnei Yisrael were instructed to shecht the korbon, then use eizov to spread its blood on the doorposts of the house. When the Angel of Death came at midnight to kill the bechoros (first born), he would skip over those homes with blood on the door-

posts. Thus they were saved." "Amazing, Abba."

"The Medrash Rabba then lists two other mitzvos involving the humble eizov: purification of the metzorah, and burning of the Parah Adumah."

"Wow. The eizov must be very special to be involved in these mitzvos of taharah (purity)."

"It is. Shlomo HaMelech equates it to the mighty cedar in the verse, 'He spoke of the trees from the cedar of Levanon to the eizov which grows out of the wall' (Melachim I 5:13). The Medrash concludes by relating that large and small things are equal before The Almighty. He performs miracles with the smallest things. He used the eizov, the lowliest of trees, to redeem Yisrael."

"We have learned an important lesson today, Abba. Who would have thought that a little bush could be involved in such exalted mitzvos? We must treat even the smallest things with respect. If they are important in the eyes of Hashem, then we must care about them also."

"Kinderlach, I could not have said it better myself."

Kinderlach . . .

Small things can be used for great mitzvos. A few pieces of string can be used to tie tzitzis, which protect us from all aveyros and remind us of all 613 mitzvos. Some oil and wicks can become Shabbos lights, which bring peace into the home. Grapes, which come from a tree that cannot even stand on it own, are used to make wine. We sanctify our Holy Days, weddings, and bris milah over a cup of wine. Water, which costs nothing, was used for the mitzvah of nisuch hamayim in the times of the Beis HaMikdash. This mitzvah brought intense joy to Klal Yisrael on the Chag of Succos, Just flour and water are used to bake the matza that we eat on Pesach. Kinderlach, treat even the smallest thing properly. It may be more important than you think.

מחלת לב

"מה את מבשלת, אמא?" "כבד, חיים."

"הריח מצויין, אמא. אני יכול לטעום?"

"ודאי, חיים. אך אל תתפלא אם יהיה לך קצת קשה לאכול אותו."

חיים לוקח חתיכת כבד ומתחיל ללעוס אותה.

"באמת קשה ללעוס את זה, אמא. האם הוא התבשל מספיק?" "קודם צליתי אותו כדי להוציא את הדם, ולאחר מכן בישלתי אותו עוד. הכבד שונה מבשרים אחרים – ככל שמבשלים אותו יותר, כך הוא מתקשה יותר. ולכן גם הכבד שאתה אוכל קשה. אני מתכוונת לטחון אותו ולעשות ממנו כבד קצוץ."

"נשמע טעים, אמא. המדרש רבה אומר בדיוק מה שאת אומרת על"

"מעניין מאוד, חיים. בקשר למה אומר המדרש את הדברים?" "המדרש עוסק בפרעה. ה' 'הכביד' את לבו. הפסוק משתמש במילה 'הכבדתי', בדומה למילה 'כבד'. כמו שהכבד מתקשה כשמבשלים אותו, כך ליבו של פרעה הלך והתקשה. המדרש ממשיך ומסביר שזו הסיבה שפרעה לא שמע לדברי ה'. תמיד רציתי לדעת מה הקשר בין השניים – לב קשה כשל פרעה, ואי

שמיעה בקול ה'. אנו בדרך כלל חושבים שאדם עם לב קשה פירושו של דבר הוא שהוא אכזרי, או שאיננו רגיש לצרכיהם של אחרים - אך לא שהוא לא מוכן לשמוע."

"אבא אמר לי דבר תורה נפלא בדיוק בנושא זה, חיים. הרב ירוחם לבוביץ זצ"ל, המשגיח של ישיבת מיר, מצטט פסוק ומדרש בקהלת (א', ט"ו) כדי להסביר כל זאת. "דיברתי בלבי" אומר שלמה המלך. "הלב רואה... הלב שומע... הלב מדבר..." אומר המדרש, וממשיך ברשימה של 58 דברים שהלב עושה, עם הוכחות מפסוקים לכל אחד ואחד. "

"ממש מרתק. הלב הוא מרכז הוויתו של האדם."

"נכון. והרב ירוחם מסכם שכאשר הלב בריא, הכל בסדר. האדם יכול לראות, לשמוע, לדבר ולעשות הכל כפי שצריך. אך כשהלב חולה, אין האדם יכול לשמוע. וזו היתה הבעיה עם פרעה. היתה לו 'מחלת לב' שבשלה לא יכול היה לשמוע את דבר ה'. הסימן למחלתו היה בלבול. בראשונה אמר פרעה 'מי ה' אשר אשמע בקולו?' (שמות ה', ב'). הוא לא רצה להכיר בקב"ה. ולאחר מכן אמר 'העתירו אל ה' ויסר את הצפרדעים ממני ומעמי' (שמות ח', ד'). דעתו השתנתה, והוא כן היה מוכן להכיר בקב"ה. לאחר מכן מספרת התורה שלא שמע למשה ולאהרון (שמות ח', י"א). אך אחר כך שוב שינה את דעתו! 'חטאתי הפעם. ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים' (שמות ט', כ"ז). הוא שינה את דעתו חדשים לבקרים. ודבר זה נבע מכך שליבו לא היה ישר."

"אני מבין, אמא. האם דבר זה נכון גם בימינו?"

"כן, חיים. הרב ירוחם ממשיך ומתאר אדם חולה, המנסה למצוא תנוחה נוחה במיטתו. הוא שוכב על צד ימין, ואחר כך מתהפך ושוכב על צדו השמאלי, ועדיין לא נוח לו. לבסוף הוא מרגיש מעט יותר טוב כשהוא שוכב על הגב. ואז הוא מניח כריות מתחת לראשו ולרגליו, ודבר זה מקל עליו מאוד. האם לא נוח לו משום שאין הוא יכול למצוא תנוחה נוחה? לא ולא. חוסר הנוחות שלו נובע ממחלתו. אם הוא היה בריא, היה לו נוח בכל תנוחה שהיא. כן הדבר עם הלב. אדם שהוא מבולבל בשל לב חולה, יכול לטעון שהוא איננו מאושר או איננו רוצה לעשות דברים בשל סביבתו: האוכל לא טוב, מישהו פגע ברגשותיו, הוא עייף וכו'. אך אלה רק סימנים של 'מחלת לב רוחנית'. אדם עם לב בריא מבחינה רוחנית "ירגיש טוב בכל מצב."

"ולכן, יש לטפל ב'חולה לב' ע"י טיפול בשורש המחלה – בלב."

"בדיוק כך, חיים. לימוד תורה, ובעיקר לימוד מוסר, יחזק ויישר את לבו של האדם. וזהו המפתח לבריאותו הרוחנית."

ילדים יקרים . . .

הלב הוא מרכז הכל. לאדם בריא יש לב בריא. חזקו את ליבותיכם! עשו "התעמלות רוחנית"! לימדו את תורת ה'! הקדושה שבה תטהר את לבותיכם. לימדו מוסר - דברי המוסר ינחו אתכם לדרך הישר. הקפידו שלבותיכם יהיו חזקים מבחינה רוחנית, ואז תרגישו טוב.

הדברים הקטנים

"תודה שלקחת אותנו לגן הבוטני, אבא."

"באמת יפה מאוד כאן. כל כך הרבה צמחים ופרחים – וליד כל אחד יש שלט קטן המתאר מהו. מהו השיח הקטן שם?" "הוא נקרא אזוב."

"ומה כתוב בשלט עליו?"

"זהו צמח קטן, חסר חשיבות למדי. אין לו שימושים מעשיים, שכן" "הוא לא גבוה, יפה או ריחני.

"חסר חשיבות?! מה שכתוב על השלט הזה רחוק מאוד מן האמת! "האזוב 'חסר החשיבות' הזה גאל את ישראל ממצרים!

"באמת, אבא? כיצד?"

"היה זה חלק מן העבודה של קרבן הפסח הראשון, במצרים. בני ישראל נצטוו לשחוט את קרבן הפסח, לקחת אגודה של אזוב ולמרוח את דם הקרבן על מזוזות הבתים ועל המשקופים. כאשר בא מלאך המוות בחצות להרוג את כל הבכורות, הוא פסח (דילג) על הבתים ששם היה דם על המשקופים, וכך ניצלו בני ישראל ממכה

"ממש מדהים, אבא."

"מדרש רבה מונה עוד שתי מצוות שנעשות עם האזוב" "הפשוט והשפל הזה: טיהור המצורע, ושריפת פרה אדומה. ברור שהאזוב הוא צמח מיוחד מאוד, אם הוא משמש במצוות" "הקשורות לטהרה.

'אכן כן. שלמה המלך משווה אותו לארז, האדיר שבעצים: 'וידבר" על העצים מן הארז אשר בלבנון ועד האזוב אשר יוצא בקיר' (מלכים א', ה', י"ג). המדרש מסיים באומרו שהגדול והקטן – כולם שווים בעיני ה'. ה' עושה נסים בדברים הקטנים ביותר. הוא "השתמש באזוב, צמח שפל ונמוך, כדי לגאול את ישראל.

"למדנו משהו חשוב היום, אבא. מי היה מעלה על דעתו ששיח קטן כזה יכול להיות מעורב במצוות נעלות כאלה? עלינו להתייחס בכבוד אפילו לדברים הקטנים ביותר. אם הם חשובים בעיני ה', "הרי גם עלינו מוטל להחשיבם.

"כן ילדים – סיכמתם את הדברים יפה מאוד."

אפשר להשתמש בדברים קטנים מאוד כדי לקיים מצוות גדולות מאוד. הציציות עשויות מקומץ של חוטים, והן מגינות עלינו מכל העבירות ומזכירות לנו את כל 613 מצוות ה'. מעט שמן ופתילות -והנה לנו נרות שבת, המביאות לידי שלום בית. ענבים, הגדלים על גפנים שאין בכוחם לעמוד בלא תמיכה, משמשים לייצור יין, שעליו אנו מקדשים בימי השבת והחג, ומברכים עליו גם בחתונות ובבריתות מילה. אפילו מים, הנמצאים בכל מקום, משמשים למצווה, כגון ניסוך המים בזמן שבית המקדש היה קיים – מצווה שגרמה לשמחה רבה מאוד בעם ישראל בחג הסוכות. קמח ומים – והנה לנו המצה שאנו אוכלים בחג הפסח. התייחסו אפילו לדבר הקטן ביותר בכבוד: ייתכן שהוא חשוב יותר ממה שאתם מתארים